КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Філософський факультет
Навчально-науковий інститут «Інститут геології»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана
філософського факультету
з наукової роботи
_____ проф. Дмитро НЕЛІПА
«___» _____ 2026 р.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник директора
ННІ «Інститут геології»
з наукової роботи
_____ доц. Всеволод ДЕМИДОВ
«31» серпня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРОФЕСІЙНА ТА КОРПОРАТИВНА ЕТИКА

для здобувачів освіти

галузь знань	**Е «Природничі науки, математика та статистика»**
спеціальність	**Е 4 «Науки про Землю»**
освітній рівень	**Магістр**
освітня програма	**Промислова геофізика і петрофізика**
вид дисципліни	**обов'язкова**

Форма навчання	**заочна**
Навчальний рік	**2026/2027**
Семестр	**0 та 1**
Кількість кредитів ECTS	**3**
Мова викладання	**українська**
Форма заключного контролю	**залік**

Викладач: Рогожа Марія Михайлівна, д.ф.н., професор кафедри етики, естетики та культурології

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»___ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)
на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»___ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2026

Розробник: *Рогожа Марія Михайлівна, д.ф.н., професор кафедри етики, естетики та культурології*

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри етики, естетики і культурології

_____ (Ірина Маслікова)

Протокол № 1 від «26» серпня 2026 р.

СХВАЛЕНО
Науково-методичною комісією філософського факультету
Протокол №2 від «31» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії
_____ (Ірина МАСЛІКОВА)

СХВАЛЕНО
Науково-методичною комісією ННІ «Інститут геології»
Протокол №1 від «31» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії
_____ (Всеволод ДЕМИДОВ)

ВСТУП

1. Мета дисципліни – забезпечення системи знань про професійну і корпоративну етику в контексті прикладного повороту теорії моралі та з урахуванням соціально-нормативної конкретизації моралі в галузі геології, зокрема освітньої програми «Промислова геофізика і петрофізика», з'ясування специфіки методів етико-прикладних досліджень та етичних суджень й уміння їх використовувати у вирішенні конкретних аналітичних і дослідницьких завдань щодо моральних колізій в предметному полі своєї професії.

2. Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

1) До початку вивчення цього курсу здобувачі мають **знати** методи філософських досліджень, основні поняття соціально-економічних досліджень.

2) **Вміти** збирати та інтерпретувати інформацію щодо дилемних питань, обґрунтовувати власну світоглядну позицію щодо різноманітних актуальних суспільних та професійних проблем; самостійно ставити конкретні цілі і завдання наукових досліджень та реалізовувати їх за окремими напрямами фахової діяльності за допомогою обраних теоретичних підходів та методів, засвоюваних при вивченні дисциплін напряму; застосовувати одержані знання при вирішенні професійних завдань; застосовувати висновки сучасних соціально-економічних досліджень для здійснення експертизи конкретних соціально-політичних проблем у різних галузях науки та застосовувати одержані знання при вирішенні професійних завдань.

3) **Володіти елементарними навичками** наукового дослідження та управління інформацією; критичного ставлення та прогнозування стосовно політичних, економічних, культурно-мистецьких подій та явищ; використання іншомовних фахових інформативних джерел.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Дисципліна *«Професійна та корпоративна етика»* належить до переліку обов'язкових дисциплін магістратури. Навчальна дисципліна спрямована на формування освіченого фахівця, етично компетентного і морально орієнтованого на сумлінне, свідоме й етично виважене виконання професійної діяльності. Визначається предметне поле професійної і корпоративної етик, їх місце в структурі етичного знання, особливості етичної регуляції професійної діяльності, етичні виміри професіоналізму. Прояснюється місія і структура етичної інфраструктури як інструменту управління цінностями у професійній і корпоративній діяльності, моделі та функції етичних підрозділів та етичних документів, зокрема етичного кодексу, етичний моніторинг та етичний аудит як контроль етичної діяльності. З'ясовуються основи корпоративної культури та моральні стандарти діяльності організації. Визначаються етичні засади інженерної діяльності, етичні кодекси у професії інженера, етичні дилеми у професії інженера. З'ясовуються ціннісні засади наукової діяльності в соціокультурній діяльності, ціннісно-нормативні засади діяльності вченого, етичні виміри співвідношення етики і технології, а також особливості соціальної відповідальності в науці.

Визначаються етичні виміри екологічних проблем сучасності, етапи формування екоетики, напрями її розвитку та принципи етичного ставлення до природи, особливості ставлення до природи як цінності в релігіях світу, ідейні витоки екологічної етики. Розглядається етичний потенціал моделей сталого розвитку, принципи збалансованого розвитку, етичні проблеми збалансованого розвитку України. Визначаються особливості прав людини і прав природи, специфіка громадських екологічних рухів, етичні виміри природоохоронної діяльності й енвайронменталізму, етичні виміри промислового впливу на природу, етичні дилеми ресурсів спільного користування.

Академічна доброчесність. Виконання всіх навчальних і контрольних завдань здійснюється з дотриманням Хартії академічної доброчесності та чинних положень Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Запозичення, використання даних, ідей, текстів, зображень, цифрових матеріалів та інших результатів мають бути належно атрибутовані. Порушення академічної доброчесності розглядаються відповідно до університетських процедур.

Опанування програмного матеріалу дисципліни, поточний та підсумковий контроль здійснюються на принципах академічної доброчесності відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту» та рекомендацій Міністерства освіти і науки України щодо запобігання академічному плагіату (Лист МОН № 1/9-565 від 15.08.2018 р.), а також Положення про використання штучного інтелекту при реалізації освітніх програм у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка https://senate.knu.ua/?p=3466

Використання штучного інтелекту. Для освітнього компонента загалом встановлюється рівень 2 використання генеративного штучного інтелекту згідно «Положення про використання штучного інтелекту при реалізації освітніх програм у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка».

Для окремих видів оцінюваних робіт у п.п. 7.1 Форми оцінювання студентів робочої програми визначені спеціальні обмеження, зокрема повна заборона використання генеративного ШІ під час контрольних заходів, що виконуються під наглядом викладача.

Визнання результатів неформальної та/або інформальної освіти. Результати навчання, здобуті в неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути подані до визнання у встановленому Університетом порядку за умови їх відповідності результатам навчання цієї дисципліни та наявності підтвердних матеріалів.

4. Завдання (навчальні цілі) – надати здобувачам цілісне розуміння кола проблематики професійної та корпоративної етики як актуальних галузей знання та практики, специфіки методів етико-прикладних досліджень та етичних суджень й уміння їх використовувати у вирішенні конкретних аналітичних і дослідницьких завдань щодо моральних колізій в сучасних практиках предметного поля наук про Землю.

Дисципліна спрямована на формування таких програмних компетентностей:

ЗК3. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК5. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

СК1. Розуміння необхідності дотримання норм авторського і суміжних прав інтелектуальної власності; сприйняття державної та міжнародної систем правової охорони інтелектуальної власності.

5. Результати навчання:

За результатами вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання та навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати:			
РН 1.1	Специфіку етичних цінностей та моральних суджень в професійній діяльності та в корпоративній роботі	Лекція, самостійна робота	Письмова робота 1, підсумкова контрольна робота, реферат	15
РН 1.2	Етичні основи професіоналізму	самостійна робота	Письмова робота 1, підсумкова контрольна робота, реферат	15
	Вміти:			
РН 2.1	Діяти у професійній діяльності на основі етичних міркувань	Самостійна робота	Письмова робота, підсумкова контрольна робота, реферат	15
РН 2.2	Кваліфіковано виявляти моральні конфлікти, розв'язувати основні моральні дилеми в конкретних ситуаціях професійної діяльності	Лекції, самостійна робота	Письмова робота, підсумкова контрольна робота, реферат	15
	комунікація:			
РН 3.1	демонструвати здатність до вільної комунікації мовою навчання, використовувати знання іноземних мов для аналізу інформаційних інтернет-ресурсів, читання новітньої етичної літератури до написання реферату з дисципліни	Лекції, самостійна робота, підсумкова контрольна робота	Письмова робота 1, підсумкова контрольна робота	12
РН 3.2	презентувати результати здійсненої самостійної роботи у вигляді повідомлень, реферату, презентацій, конспектів.	підсумкова контрольна робота, реферат	Письмова робота 1, підсумкова контрольна робота, реферат	12
	автономність та відповідальність:			
РН 4.1	приймати самостійні рішення морального вибору щодо дилемних ситуацій в соціальних практиках; нести відповідальність за об'єктивність етичних оцінок і моральних суджень в аудиторній полеміці та при підготовці реферату з дисципліни	Самостійна робота	реферат	10
РН 4.2	демонструвати можливості до подальшого навчання з високим рівнем автономності	Самостійна робота	реферат	6

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання
Освітня програма «Промислова геофізика і петрофізика»

Результати навчання дисципліни / Програмні результати навчання	1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2
ПРН02. Вміти спілкуватися з фахівцями та експертами різного рівня інших галузей знань, у тому числі в міжнародному контексті, в глобальному інформаційному середовищі.	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН06. Знати основні принципи управління підприємств нафтогазової сфери, їхньої організації, виробничої та організаційної структури управління.	+	+	+	+	+	+	+	+

Структура курсу: лекційні заняття та самостійна робота.

7. Схема формування оцінки:
7.1 Форми оцінювання

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (**знання** 1.1 – 1.2), що складає 30% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (**вміння** 2.1-2.2); (**комунікація** 3.1-3.2); (**автономність та відповідальність** 4.1-4.2), що складає 70% загальної оцінки.

Оцінювання семестрової роботи:

Письмова робота 1: РН1.1-1.2, 2.1-2.2, 3.1-3.2, 4.1-4.2 – 18/30 балів.

Реферат: РН1.1-1.2, 2.1, 3.1-3.2, 4.1-4.2 – 30/50 балів.

Критерії оцінювання:

1. Письмова робота 1:
2. 27-30 балів здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість проведеного дослідження / письмової роботи
3. 23-29 балів - здобувач у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження / письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності
4. 18-28 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішені поставлених завдань, не спирається на

необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності

5. 0-17 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконані завдань.
6. Реферат на тему за вибором:
   45-50 балів здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість проведеного дослідження / письмової роботи
   38-44 балів - здобувач у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження / письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності
   30-38 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішені поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності
   0-29 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконані завдань
7. Модульна контрольна робота, підсумкова письмова робота:
   20-16 балів здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість проведеного дослідження / письмової роботи
   15-11 балів - здобувач у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження / письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності
   10-6 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішені поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності
   5-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконані завдань

Дозволяється використовувати ШІ при підготовці письмової роботи та реферату як допоміжного інструменту за умови збереження авторського вкладу в підготовку висновків до роботи та реферату. Дозволено використовувати ШІ для довідкових функцій під час підготовки контрольної роботи та реферату як інструмент перевірки орфографії, технічного оформлення роботи. Декларування факту та способу використання ШІ є обов'язковим.

Семестрову кількість балів формують бали, отримані здобувачем у процесі засвоєння матеріалу з усіх двох частин та виконання самостійних робіт.

7.2 Організація оцінювання:

Види робіт		Семестрова кількість балів	
		Min – 48 бали	Max – 80 балів
Письмова робота 1		«18» x 1 = 18	«20» x 1 = 30
Реферат на тему за вибором за модулем 2	Текст обсягом 20 тис. знаків аналітичного характеру, в якому студент викладає й самостійно інтерпретує заявлену проблему, висловлюючи власну точку зору	«30» x 1 = 30	«20» x 1 = 50
Підсумкова контрольна робота		«12» x 1 = 12	«20» x 1 = 20

Підсумкове оцінювання у формі заліку: підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів), яка визначається як сума (проста або зважена) балів за систематичну роботу впродовж семестру. Залік виставляється за результатами роботи здобувача впродовж усього семестру. Таким чином, підсумкова оцінка складається із суми семестрової кількості балів та підсумкової контрольної роботи. Підсумкове оцінювання у формі заліку не є обов'язковим, при відмові від участі у даній формі оцінювання здобувач не отримає відповідні бали до підсумкової оцінки.

Під час підготовки залікової роботи використання ШІ заборонено.

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	**ПКР** (підсумкова контрольна робота) **/ залік**	**Підсумкова оцінка**
Мінімум	*48*	*12*	*60*
Максимум	**80**	**20**	**100**

Оцінювання передбачає нульову толерантність до будь-яких проявів академічної недоброчесності.

7.3 Шкала відповідності

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Політика щодо використання генеративного штучного інтелекту в межах навчальної дисципліни

З метою підтримки навчання із застосуванням сучасних цифрових інструментів за умови збереження самостійної інтелектуальної праці здобувача для виконання оцінюваних навчальних завдань в межах освітнього компоненту установлено **рівень дозволу 2** (обмежено дозволене використання генеративного штучного інтелекту) відповідно до «Положення про використання штучного інтелекту при реалізації освітніх програм у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (введено в дію наказом ректора №164-32 від 05.03.2026)

Дозволено: генерування ідей щодо вибору напрямів, методів, методик, засобів дослідження, структури тексту та варіантів формулювань; перефразування та стилістичне вдосконалення власного тексту; використання штучного інтелекту для отримання рекомендацій, пояснень або варіантів рішень без прямого копіювання результатів генерації до підсумкової роботи без авторської адаптації.

Заборонено: включення до роботи згенерованих фрагментів без критичної перевірки та адаптації; використання інструментів, що формують узагальнений або згенерований текстовий результат на основі вебджерел, без його самостійної інтерпретації та належного зазначення способу використання; передання до систем штучного інтелекту персональних даних, конфіденційної або службової інформації без належних правових підстав.

Обов'язковим є декларування використання генеративного штучного інтелекту (зазначення факту, мети та меж застосування) в роботах, що подаються для оцінювання.

Роботи, що містять дозволені елементи, створені із застосуванням штучного інтелекту, оцінюються на загальних підставах відповідно до наведених вище критеріїв.

9. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції		Самостійна робота
0 семестр (настановча сесія)				
Частина 1. Професійна та корпоративна етика в контексті прикладного повороту в теорії моралі				
1	**Тема 1.** Професійна і корпоративна етика в структурі етичного знання	1		6
2	**Тема 2.** Професійна етика			8
3	**Тема 3.** Корпоративна етика та етична інфраструктура	1		6
4	**Тема 4.** Корпоративна соціальна відповідальність			8
5	**Тема 5.** Етика інженера			6
6	**Тема 6.** Етика науки. Етичні аспекти застосування ШІ у професійній діяльності			4
7.	**Тема 7.** Специфіка академічної діяльності: корпоративна культура університету та вимоги академічної доброчесності			4
Письмова робота 1				2
Частина 2. Соціально-нормативна конкретизація моралі в науках про Землю				
7	**Тема 8.** Екологічна етика: етапи формування			7
8	**Тема 9.** Принципи екологічного ставлення до природи			6
Всього в 0-му семестрі		2		57
	І-й семестр			
9	**Тема 10.** Етичні виміри сталого розвитку			7
10	**Тема 11.** Від екологічних цінностей до еко-практики			6
11	**Тема 12.** Сфери екологічної відповідальності			5
12	Реферат на тему за вибором студента за модулем 2			10
	Залік (підсумкова модульна контрольна робота)	2		
Всього в І-му семестрі		2		28
	ВСЬОГО в 0-му і І-му семестрах	**4**		**85**

Загальний обсяг 90 *год.,* в тому числі:
Лекції **– 4** *год.*
Самостійна робота – **85** *год.*
Консультації – ***1*** *год.*

Теми, винесені на самостійне навчання:

1. Професійна етика
2. Корпоративна соціальна відповідальність
3. Етика науки
4. Етика інженера
5. Принципи екологічного ставлення до природи
6. Етичні виміри сталого розвитку
7. Від екологічних цінностей до еко-практики
8. Сфери екологічної відповідальності

Також, під час самостійного навчання:

1. Робота з фаховою літературою, рекомендованою викладачем.
2. Робота з додатковими джерелами інформації за відповідними темами. В основному - Інтернет-ресурс.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна: *(Базова)*

1. *Етика. Естетика.*: навч.посібник. / за наук. ред..Панченко В.І. – К.: «Центр учбової літератури», 2014 – 432 с.
2. Основи корпоративної культури / Ломачинська І.М., Рихліцька О.Д., Барна Н.В.; за ред.. І.М.Ломачинської. - К.: Університет «Україна», 2011. – 281 с.
3. *Прикладна етика.* Навч.посібник / За наук.ред. Панченко В.І. – К.: «Центр учбової літератури», 2012. – 392 с.
4. *Професійна та корпоративна етика* : навч. посіб. /В. Г. Нападиста, О. В. Шинкаренко, М. М. Рогожа та ін., за наук. ред. В. І. Панченко. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2019.
5. *Візуальні дослідження у контексті теорії та історії культури: навч. посіб.* / Заг. ред. В. І. Панченко. К. : ВПЦ «Київський університет», 2022.

Додаткова:

1. Академічна доброчесність, відкрита наука та штучний інтелект: як створити доброчесне освітнє середовище : збірник есе програми підвищення кваліфікації / упорядники: А. Артюхов, М. Віхляєв, Ю. Волк. 18 вересня 18 жовтня 2023 року. Львів–Торунь: Liha-Pres, 2023. URL: http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/240/6343/14188-1.
2. *Борейко В. Е.* Прорив в экологичну етику /В. Е. Борейко; вид 4-е, доп. – К.: Киевський еколого-культурний центр, 2005. – 208 с.
3. Етичний кодекс університетської спільноти. 2024. Ухвалений на Конференції трудового колективу Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Протокол № 2 від 23. 12. 2024 р. URL: https://knu.ua/pdfs/official/ethical-code/Ethical-code-of-the-university-community.pdf
4. Етичний кодекс ученого України / Бюлетень Вищої атестаційної комісії України. – 2010. – № 2(124).– С. 2–5.
5. *Йонас Г.* Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації/Г. Йонас [пер. з нім. А. Єрмоленко, В. Єрмоленко]. – К.: Лібра, 2001. – 400 с.
6. Концепція принципів відкритої науки у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (2024). URL: https://senate.knu.ua/wp-content/uploads/2024/11/Концепція_ відкритої- науки.pdf
7. *Корпоративна* соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика / Саприкіна М. А. та ін.; за заг. наук.ред. Редькіна О. С. – К.: ТОВ «Фарбований лис», 2011. – с. 79–101, 131–135, 230–242.
8. *Марушевський Г. Б.* Етика збалансованого розвитку /Г. Б. Марушевський. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2008. – 440 с
9. *Нефінансова* звітність: інструмент соціальної відповідальності бізнесу. – К.: Інжиніринг, 2010. – 84 с. http://www.globalcompact.org.ua/ua/rcenter/resources/33
10. Рогожа М.М. Етичні інфраструктура культурного простору Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Українські культурологічні студії. 2023. 2 (13). С. 13-16.
11. *Рогожа М.М.* Моральна відповідальність вченого: розвиток ідеї і конкретизація змісту в суспільстві ризику /М. М. Рогожа// Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія №7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. – 2012. – №28 (41). – С. 180–186.
12. *Рогожа М.*М. Нормативні та антропологічні засади етикету (І. Кант і Н. Еліас). Українські культурологічні студії. 2024. 2 (15). https://doi.org/10.17721/UCS.2024.2(15).02. С. 9-12.
13. *Рогожа М. М.* Соціально-етичні чинники корпоративної соціальної відповідальності в праксиологічній перспективі (Ч.ІІ. Прикладні виміри) /М. М. Рогожа // Вісник ДАКККіМ. – К.: Міленіум, 2012. – № 4 – С. 8-11.

14. *Сидоренко Л.І.* Етика науки http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/etik-sidorenko.html

15. *Шашкова Л. О., Крилова С. А.* Академічна доброчесність і академічна харизма вченого: цінності відкритості й довіри. *Софія. Гуманітарно - релігієзнавчий вісник.* 2(22). 2023. С.86–90.

16. *Hale, B., Light, A., Lawhon, L.A*. (eds.) The Routledge Companion to Environmental Ethics. New York – London: Routledge, 2023, p. 85-387, 513-620, 752-800.

17. *Hourdequin M.* Environmental Ethics. From Theory to Practice. 2nd ed. London-New York: Bloomsbury, 2024, p. 67-104, 145-166, 169-209, 241-265.

18. *Singer P.* Practical Ethics. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. 356 p.

19. *Connely J., Smith G.* Politics and the Environment: From Theory to Practice. L.: Routledge, 2003. 390 p.

20. *Norton B.G.* Environmental Ethics and Weak Anthropocentrism // Environmental Ethics. 1984. № 6 (2). P. 131–148.

21. *Rolston H. III.* Intrinsic Value on Earth: Nature and Nations // Environmental Ethics and International Policy. P.: UNESCO, 2006. P. 47–67.

22. *Ten Have H.* Environment, Ethics and Policy // Environmental Ethics and International Policy. P.: UNESCO, 2006. P. 11–22.

23. *Zagonari, F.* Environmental Ethics. Sustainability and Descisions. Literature Problems and Suggested Solutions. Springer, 2022, p. 27-200.

Основні нормативні документи:

Закон України Про академічну доброчесність, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text

Хартія академічної доброчесності Київського національного університету імені Тараса Шевченка. https://senate.knu.ua/?p=3713

Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. https://senate.knu.ua/?p=3716

Положення про уповноважені органи та уповноважених осіб з питань академічної доброчесності Київського національного університету імені Тараса Шевченка. https://senate.knu.ua/?p=3721

Положення про використання штучного інтелекту при реалізації освітніх програм у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка https://senate.knu.ua/?p=3466

Етичний кодекс університетської спільноти. Ухвалений на Конференції трудового колективу Київського національного університету імені Тараса Шевченка https://knu.ua/pdfs/official/ethical-code/Ethical-code-of-the-university-community.pdf

Пам'ятка норм етичної поведінки для учасників освітнього процесу Київського національного університету імені Тараса Шевченка https://knu.ua/pdfs/official/Memo-of-norms-of-ethical-behavior-in-University.pdf

Порядок вирішення конфліктних ситуацій у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка https://knu.ua/pdfs/official/Procedure-forresolving-conflict-situations-in-University.pdf

Порядок запобігання та протидії дискримінації, булінгу, гендерно-обумовленому насильству у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка https://knu.ua/pdfs/official/Procedure-for-preventing-discrimination-bullying-genderbased-violence-in-University.pdf